

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Ludmily Valentové v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 16, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2013, č. j. 11 A 8/2012 - 25,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalovanému **s e** náhrada nákladů řízení **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou ze dne 15. 10. 2011 se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 26. 9. 2011, č. j. 2651/11, č. j. 2652/11 a č. j. 2657/11, kterými byli k poskytnutí právní služby pro řízení o ústavních stížnostech žalobci určeni advokáti. Žalobce mj. namítal, že určení advokáti nejsou dostatečně identifikováni, žalovaný přiznal určeným advokátům budoucí nárok na úhradu hotových výdajů, nebyl vymezen rozsah služeb a žalobce je tak vystaven právní nejistotě. Žalobce podáním ze dne 9. 5. 2012 posléze požádal o osvobození od soudních poplatků, neboť jeho majetkové poměry mu neumožňují soudní poplatek uhradit.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 3. 4. 2013, č. j. 11 A 8/2012 - 25, rozhodl, že se žalobci osvobození od soudních poplatků nepřiznává.

Městský soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že žaloba proti rozhodnutí o určení advokáta Českou advokátní komorou zjevně nemůže být úspěšná. Uvedl, že daná rozhodnutí sice podléhají soudnímu přezkumu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 9. 2008, č. j. 6 Ads 19/2008 - 103, www.nssoud.cz), avšak žaloba proti nim zjevně nemůže být úspěšná, pokud v ní žalobce pouze polemizuje s podmínkami, které plynou přímo ze zákona, a jimiž by musela být vedena a omezena činnost jakéhokoliv advokáta, který by byl žalobci určen k poskytování právních služeb (bez ohledu na to, zda se rozhodnutí o těchto podmínkách výslovně zmiňuje nebo ne).

Napadená rozhodnutí přitom nejsou takového charakteru, že by jimi mohla být zkrácena veřejná subjektivní práva žalobce. Městský soud v souvislosti s výše uvedeným konstatoval, že žalovaný žalobci plně vyhověl, kladně rozhodl o jeho žádostech o určení advokáta a stanovil, že advokát bude poskytovat právní služby bez nároku na odměnu. Námitky žalobce proti předmětným rozhodnutím jsou zcela subjektivního charakteru, z těchto rozhodnutí nevyplývá možnost zaměnitelnosti určeného advokáta s jinou osobou, specifikována je i věc, ve které má určený advokát službu poskytnout. Žaloba přitom v souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu zjevně nemůže být úspěšná, jestliže je napadeno rozhodnutí, jímž bylo žadateli věcně v plném rozsahu vyhověno. Z těchto důvodů proto žalobci městský soud nepřiznal ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. osvobození od soudních poplatků a poukázal také na to, že v důsledku počtu sporů, které žalobce vede a samoučelnosti některých uplatněných procesních návrhů, je třeba jeho žádost o osvobození od soudních poplatků též považovat za zneužití institutu osvobození od soudního poplatku.

Usnesení městského soudu napadl žalobce (stěžovatel) kasační stížností, v níž uvádí, že úvahy městského soudu jsou v dané věci neopodstatněné. Stěžovatel označil několik pochybení městského soudu, jež jsou podle jeho názoru důvodem pro zrušení vydaného rozhodnutí. Podle stěžovatele městský soud věc nepochopil, svévolně ignoruje platnou právní úpravu na úkor judikatury, která se netýká věci samé. Taktéž poukazuje na libovůli soudu, neboť v jiné věci byl stěžovatel od soudního poplatku osvobozen, upozorňuje, že rozhodnutí městského soudu je nesrozumitelné a úvahy o „zneužití institutu osvobození“ jsou nesprávné.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.), přičemž s ohledem na danou procesní situaci není nutné (viz níže), aby byl stěžovatel v řízení o dané kasační stížnosti zastoupen advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí (usnesení), jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému. Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, který účastník podáním žádosti sledoval, a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77, www.nssoud.cz). Kasační stížnost lze tedy i při absenci těchto podmínek projednat a jedná se rovněž o kasační stížnost přípustnou.

Zdejší soud také dodává, že i když stěžovatel své kasační námitky nepodřadil pod žádný ze zákonem stanovených důvodů, připadá podle obsahu kasační stížnosti v úvahu kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Nejvyšší správní soud v souladu se svou konstantní judikaturou vychází z toho, že „pokud ze znění kasační stížnosti vyplývají důvody seznamitelné a podřaditelné pod zákonné kasační důvody, není rozhodující, že stěžovatel své důvody nepodřadí jednotlivým zákonným ustanovením, či tak učiní nepřesně“ (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS).

pokračování

Posléze Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí městského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud konstatuje, že individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je upraven v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce tohoto ustanovení především vyplývá, že účastník může být zčásti a zcela výjimečně plně osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. Mimo toto ustanovení se dílčím způsobem aplikuje rovněž § 138 o. s. ř., za použití § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Citované ustanovení o. s. ř. rovněž pamatuje na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, www.nssoud.cz, či rozsudek ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publikovaný pod č. 2601/2011 Sb. NSS).

K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, se vyjádřil i rozšířený senát Nejvyšší správního soudu v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publikovaném pod č. 2099/2010 Sb. NSS, když dovodil, že „slovo „*může*“ užitá v § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda, i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namíste mu dobrodiní osvobození od soudních poplatků odeprít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části svoji poplatkovou povinnost splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva“.

V rozsudku ze dne 10. 5. 2012, č. j. 6 As 15/2012 - 15, www.nssoud.cz, pak Nejvyšší správní soud odkázal i na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého „v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinni dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo náleží Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08“. S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 - 12, www.nssoud.cz).

V posuzovaném případě je důležité, zda městský soud dostatečně zvážil stěžovatelovu žádost o osvobození od soudních poplatků ze všech výše uvedených hledisek.

Městský soud nejen řádně posoudil splnění všech podmínek stanovených v § 36 odst. 3 s. ř. s., ale současně zhodnotil postup při vedení řízení ze strany stěžovatele, kterému i dle názoru zdejšího soudu nejde o úspěšné dovedení řízení do konce, nýbrž se snaží o neustálé prodlužování sporů bezbřehými polemikami. Stěžovatel nadto vede mnoho dalších soudních řízení, která svým obsahem korespondují s nyní projednávanou věcí a jeho postup je *de facto* ve všech řízeních totožný. Městský soud ve svém usnesení jasně a srozumitelně v odůvodnění konstatoval skutkové a právní důvody, na jejichž základě žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl. Je přitom možné souhlasit s jeho závěrem, že se v případě stěžovatele jedná o zjevně bezúspěšné uplatňování práva a zároveň že žádost stěžovatele o osvobození od soudního poplatku nese znaky zneužití předmětného institutu.

Stěžovateli bylo žalovaným umožněno poskytnutí právní pomoci k tomu, aby mohl podat ústavní stížnosti, ovšem i za situace, kdy je mu vyhověno, neodpovídá tato skutečnost jeho představám. Vzhledem k tomu nevidí Nejvyšší správní soud důvod, aby náklady sporů, jako je tento, jichž stěžovatel vede stovky, měl nést stát formou institutu osvobození od soudních poplatků. Nemajetnost nemůže být bez dalšího důvodem, aby se nemajetná osoba mohla volně a bez jakýchkoliv omezení realizovat v uplatňování četných podání u soudu (srov. citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 – 66, a dále rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 7. 2012, č. j. 5 Ans 10/2012 – 26, www.nssoud.cz). „*Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně*“ (viz citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 101/2011 – 66).

Nejvyšší správní soud tak musí konstatovat, že se městský soud dostatečným způsobem zabýval naplněním podmínek pro osvobození od soudních poplatků a oprávněně dospěl k závěru, že za dané situace nejsou dány podmínky pro vyhovění žádosti stěžovatele. Zdejší soud také dodává, že na tomto závěru nemůže nic změnit ani do značné míry nesrozumitelná argumentace stěžovatele, provázená expresivními výrazy, kterou lze jen velmi těžko myšlenkově uchopit, natož se s ní podrobně logicky vypořádat.

Nejvyšší správní soud dospěl z výše uvedených důvodů k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů řízení Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný měl ve věci úspěch, příslušelo by mu tedy právo na náhradu nákladů důvodně vynaložených v řízení o kasační stížnosti, z obsahu soudního spisu však plyne, že mu žádné náklady nevznikly.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 28. června 2013

JUDr. Lenka Matyášová, Ph.D.
předsedkyně senátu

pokračování